

פרשת כי תשא

שבירת הלוחות - מעלתן של ישראל

שמות פרק לב פסוקים יט-כ

יט וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל הַמַּחֲנֶה וַיִּרְא אֶת הָעֵגֹל וּמַחֲלֹת וַיִּחַר אַף מִשָּׂה וַיִּשְׁלַךְ מִיָּדוֹ אֶת הַלְּחֹת וַיִּשְׂבֵּר אֹתָם תַּחַת הַהָר. כ וַיִּקַּח אֶת הָעֵגֹל אֲשֶׁר עָשׂוּ וַיִּשְׂרֹף בְּאֵשׁ וַיִּטְחֵן עַד אֲשֶׁר דָּק וַיִּזֶר עַל פְּנֵי הַמַּיִם וַיִּשֶׁק אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

דברים פרק לד פסוקים

י וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כַּמִּשָּׁה אֲשֶׁר יָדְעוּ יְיָ פְּנִיָּם אֶל פְּנִיָּם. יא לְכֹל הָאֵתָת וְהַמּוֹפְתִים אֲשֶׁר שְׁלַחוּ יְיָ לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם לַפְרָעָה וּלְכֹל עֲבָדָיו וּלְכֹל אֶרְצוֹ. יב וּלְכֹל הַיָּד הַחֲזָקָה וּלְכֹל הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה מִשָּׁה לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל.

רש"י

"ולכל היד החזקה" - שקבל את התורה בלוחות בידיו.
 "לעיני כל ישראל" - שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם.
 שנאמר: "וְאֲשַׁבְּרֵם לְעֵינֵיכֶם" (דברים פרק ט פסוק יז) והסכימה דעת הקב"ה לדעתו שנאמר: "אֲשֶׁר שִׁבְרָתָ" (שמות פרק לד פסוק א) יישר כחך ששברת.

שאלה

אנו רואים שהפסוק האחרון של התורה זה הפסוק שמדבר על שבירת הלוחות, מדוע דוקא בפסוק זה שמבטא את החטא של עם ישראל, דוקא בנושא הכאוב הזה מסיימת התורה? לכאורה זה לא מובן מדוע לסיים את התורה בגנותן של ישראל שעבדו עבודה זרה במעמד הר סיני?

ועוד:

מסכת עוקצין פרק ג משנה יב

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן חֶלְפָתָא. לֹא מֵצָא תְּקֻדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּלִי
מִחֲזִיק בְּרֶכֶה לְיִשְׂרָאֵל אֲלֵא הַשְּׁלוֹם. שְׁנַאֲמַר (תהלים פרק כט פסוק יא) "ה'
עו לְעַמּוֹ יִתֵּן ה' יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם".

המשנה הזאת היא המשנה האחרונה בש"ס משניות, ורואים כאן שרבי יהודה הנשיא שערך את המשניות רצה לסיים בדבר טוב, ולכן כתב בסוף המשנה במילים האחרונות של המשניות את המאמר שמדבר על שבחן וברכתן של ישראל: "כְּלִי מִחֲזִיק בְּרֶכֶה לְיִשְׂרָאֵל אֲלֵא הַשְּׁלוֹם" אם כן לא ברור מדוע התורה שבכתב הקדושה מסיימת את הפסוק האחרון שלה בגנותן של ישראל בשבירת הלוחות לכאורה היה צריך לסיים את התורה בדברי שבח ונחמה וברכה כמו שהסתיימה במשנה הקדושה?

ועוד:

מסכת נדה דף עג עמוד א

תנא רבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא שנאמר (חבקוק ג. ו): "הַלִּיכוֹת עוֹלָם לֹא; אֵל תִּקְרֵי "הַלִּיכוֹת" אֵלֵא "הַלִּכּוֹת".

מסכת נדה שהיא המסכת האחרונה בש"ס מסיימת את התלמוד הבבלי בדף האחרון מילים אחרונות בשבחן של ישראל שזוכים ללמוד הלכות בכל יום וזוכים לחיי העולם הבא, ולכאורה היה נראה שגם את הפסוקים של התורה היה צריך לסיים בשבחן של ישראל?

ובמקום זאת מסתיימת התורה בגנותן של ישראל שעבדו עבודה זרה ומשה רבינו עליו השלום שבר את הלוחות לעיני כל ישראל, יוצא שהתורה שבעל פה מסתיימת בשבחן של ישראל ואילו התורה שבכתב מסתיימת לכאורה בגנותן של ישראל, מדוע?

ועוד:

תוספות מסכת נדה דף עג עמוד א

תנא רבי אליהו כל השונה הלכות. לסיים בדבר טוב ואיתא נמי כן במגילה פרק בתרא (דף כח עמוד ב) וכך גם כתוב בפרק: "אין

עומדין" (ברכות דף לא עמוד א) שכן מצינו בנביאים הראשונים שסיימו דבריהן בדברי שבח ותנחומין.

מקשים בתוספות: שהמאמר "תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא" לכאורה לא שייך לדף הגמרא הזה במסכת נדה והביאו את המאמר הזה בגמרא, כי האמוראים רצו לסיים את הש"ס בדברי שבח ותנחומין כמו שהנביאים הראשונים סיימו את דבריהם בדברי תנחומים. לפי דברי התוספות לכאורה לא מובן מדוע סיימה התורה את הפסוקים של התורה בשבירת הלוחות על ידי משה רבינו עליו השלום "לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל?" והרי שבירת הלוחות אינם דברי שבח לעם ישראל ולא דברי תנחומים, ולמה לא הסתיימה התורה בדברי שבח לעם ישראל ודברי תנחומים?

תשובה

הרב הגאון הרב אשר וייס שליט"א

אין שבח גדול משבירת הלוחות הכיצד? משה רבינו עליו השלום יורד מהר סיני והוא רואה את הטרגדיה הוא שומע את התופים והמחולות ועל כך כותבת התורה הקדושה (שמות לב, ט):

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל הַמַּחֲנֶה וַיֵּרָא אֶת הָעַנְלִי וּמַחֲלֵת וַיִּחַר אַף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַךְ מִיָּדוֹ אֶת הַקֶּבֶץ וַיִּשְׂבֵּר אֹתָם תַּחַת הַהָר.

הקב"ה יתעלה שמו לא ציוה על משה רבינו עליו שלום לשבור את הלוחות. הגמרא במסכת שבת אומרת:

שבת דף פז עמוד א

"דתניא ג' דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו... ושבר את הלוחות"

ועל זה אפשר לשאול מדוע משה רבינו בכלל שבר את הלוחות? מה צריך לעשות דוור שמחלק דואר שיש בידו מכתב ואין כזאת כתובת? או שהאדם עזב את הבית והוא יותר לא גר שם מה אמור לעשות הדוור הזה? האם הוא קורע את המכתב וזורק אותו לפח? בוודאי שלא, הוא מחזיר את המכתב לסניף הראשי של הדואר.

ולכאורה גם כאן שמשה רבינו עליו השלום שרואה שעם ישראל עובדים עבודה זרה ולא ראויים לקבל את הלוחות לכאורה היה צריך להחזיר את הלוחות לה' יתעלה שמו ולהגיד לו שאין למי לתת את הלוחות ולכן אני מחזיר אותם לך, ואתה ריבוננו של עולם תעשה בלוחות מה שאתה רוצה לעשות. אבל רואים שמשה רבנו עליו השלום לא החזיר את הלוחות. ולא רק שלא החזיר אלא שהוא שבר את הלוחות, הקב"ה יתעלה שמו אמר למשה רבינו יישר כחך ששברת את הלוחות, מדוע?

אלא שמשה רבינו עליו השלום אהב מאוד את עם ישראל ורצה לדבר בשבחן של ישראל ולהראות שעם ישראל זה העם הכי משובח בעולם ואין כמוהו בכל העמים בעולם. כדי להראות או שעם ישראל מקבלים את התורה או ששום עם לא יקבל את התורה מפני ששום עם לא מסוגל לקבל את התורה אלא רק עם ישראל מסוגלים לקבל את התורה ולכן שבר את הלוחות.

ואם היה מחזיר את הלוחות היה יכול להקראות כאילו יש עם אחר שכן יכול לקבל את הלוחות אז לכן משה רבינו שבר את הלוחות כדי להראות לה' יתעלה ריבוננו של עולם רק עם ישראל זה העם היחיד שמסוגל ורוצה לקבל את התורה שום עם אחר לא רצה לקבל את התורה, כולם שאלו "מה כתוב בה?" אבל עם ישראל אמרו "נעשה ונשמע כל התורה", ואם הם לא מקבלים את התורה שום עם אחר לא יקבל את התורה, לכן צריך להעניש את מי שעבד עבודה זרה ואחר כך לתת לוחות אחרים ויקבלו אותם.

וזה השבח הכי גדול לעם ישראל שום עם בעולם לא רוצה ולא יכול ולא מסוגל לקבל את התורה אלא רק עם ישראל, ולכן כשהתורה מסתיימת בשבירת הלוחות זה בעצם שבח גדול לכלל ישראל שאין שום אומה בעולם כמונו.

ברכות התורה

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מְלִךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים
וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ בְּרוּךְ אַתָּה ה' נוֹתֵן הַתּוֹרָה.

משל

חבר קנה מכוננית ובא להראות לחבר שלו את המכוננית החדשה שקנה. שאל אותו החבר: למה קנית את המכוננית הזאת דוקא? ענה לו: האמת אני לא כל

כך מבין במכוניות אבל יש לי חבר מכונאי הכי טוב במדינה ואמר לי שכדאי לי לקנות את המכונית הזאת כי גם הוא קנה אותה, ולכן החלטתי לקנות את המכונית הזאת כי אמרתי לעצמי אם המומחה הגדול למכוניות קנה את המכונית הזאת אין מה לשאול שאלות זאת המכונית הכי טובה, כי אם לא מדוע הוא קנה אותה לעצמו?

ולכן שאנחנו רוצים לראות מי העם הכי מובחר בעולם אנחנו צריכים לראות מבין כל העמים איזו אומה ה' בחר? התשובה היא: את עם ישראל. ולכן אם ה' יתעלה שמו שברא את העולם והוא מבין הכל והוא בחר בעם ישראל אז עם ישראל זה העם הכי טוב בעולם ולכן אנחנו מברכים כל בוקר ומוזדים לה' שבחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו.

כי יש שבעים עמים ואם מתוך השבעים עמים הוא דווקא בחר אותנו מה עוד יש לשאול? זה העם הכי טוב בעולם וישתבח בורא עולם שבחר אותנו מכל העמים. "מי כעמך ישראל".

מדרש רבה כי תשא פרשה מב אות ב'

"לָךְ רָד". אמר לו: ריבון העולם אתמול אמרת לי: "וְעָלִיתָ אֵתָּה וְאַתָּה רָד עִמָּךְ". וכן ואל משה אמר: עָלֵה אֵלַי. וכאן אתה אומר לָךְ רָד? אמר לו: לא בשביל כבודך אתה עולה לכאן, אלא בשביל כבוד בני אמרתי לזקן שלהם: "וְהָיָה מִלְּאָכֵי אֱלֹקִים עֲלֵימִי וְיִרְדּוּ בִּוִי". מהו "ביו"? אלא כך אמרתי לו: כשיהיו בניך צדיקים הם מתרוממים בעולם ועולים וכן שלוחיהם מתעלים עמהם וכשהם יורדים הם ושלוחיהם בירידה לָךְ רָד למה? פִּי שָׁתַת עִמָּךְ אמר לו הואיל וחטאו אתה והם בירידה.

שאלה

הרי בחטא העגל משה רבינו עליו השלום לא חטא, אם כן ברור למה ישראל בירידה אבל לכאורה לא ברור למה משה רבינו עליו השלום בירידה? הרי משה רבינו עליו השלום עבד את ה' בכל הכח ובכלל לא השתתף בחטא העגל, וכאן רואים במפורש שה' יתברך אומר למשה רבינו כשהם בירידה גם אתה בירידה?

ועוד:

שמות פרק כ פסוק יב

כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יְמֵיךָ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִי אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ.

דברים פרק ה פסוק טז

כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ כְּאֲשֶׁר צִוָּךְ יִי אֱלֹהֶיךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יְמֵיךָ וְלְמַעַן יֵיטֵב לָךְ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִי אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ.

בעשרת הדברות בלוחות הראשונים במצות כיבוד הורים בספר שמות לא מוזכר: "למען יטב לך", ואלו בעשרת הדברות בלוחות השניים במצות כיבוד הורים בספר דברים כן מוזכרות המילים: "למען יטב לך", מה הסיבה להבדל?

תשובה

מִרְן וְרִשְׁכֵּנָה"ג הַמְהַר"ל מִפְּרָאג זְצוּקֵלֶה"ה סֵפֶר תְּפָאֶרֶת יִשְׂרָאֵל פֶּרֶק לֵה

ובמסכת בבא קמא [דף נד עמוד ב] שאל רבי חנינא בן עגיל לרבי חייא בר אבא: מפני מה בדברות הראשונות לא נאמר בהן טוב? ובדברות האחרונות נאמר בהן טוב ["למען יטב לך"]?

וביאור זה כמו שאמרנו כי ה**לוחות הראשונות** לא היו ראויים לפי העולם הזה ולכך לא נאמר בהן **טוב**, ולא היו ישראל דומין לאדם הראשון. כי באמת קודם שחטא האדם והיה בגן עדן לא היה באותה מדרגה שיהיה בגן עדן ראויה לעולם הזה ואינה מכלל המציאות עולם הזה. עד שחטא וגרשו מגן עדן והוסרה מדרגתו העליונה שאינה ראויה לעולם הזה ונשאר על המדרגה ראויה לעולם הזה.

וכך ישראל קודם שחטאו היו ישראל במדרגה שאינה ראויה לעולם הזה ומצד זה נתן ה' יתברך אל ישראל לוחות כאשר היו במדרגת המלאכים עד אחר שחטאו והיה מדרגת ישראל כאשר ראוי לפי המציאות אשר ראוי לעולם הזה. ולכך דווקא בלוחות השניות שהיה מעשה משה. והוא ראוי לפי מדרגת עולם הזה ודבר שהוא ראוי לפי המציאות נאמר בהם כי טוב.

בלוחות השניים נאמר טוב כי הם נעשו על ידי משה רבינו עליו השלום, שהיו מתאימים למדרגה של ישראל אחרי חטא העגל, ומכיון שהם היו מתאימים

למדרגה של ישראל הם נקראים טוב. ולכן בלוחות הראשונים לא נאמרה המילה טוב.

כי עם ישראל לפני שחטא בחטא העגל היו במדרגה שמתאימה למלאכים, ומדרגה שמתאימה למלאכים לא ראויה להיות בעולם הזה אלא רק בעולם הבא, וכל מה שלא ראוי להיות בעולם הזה אי אפשר לכתוב עליו טוב.

וזאת הסיבה שמשה רבינו גם היה חייב לרדת ממדרגתו מפני שכל המדרגה של משה רבינו עליו השלום נובעת מהמצב של כלל ישראל, וכשכלל ישראל בירידה אז גם משה רבינו חייב לרדת מהמדרגה שלו, כי אם לא ירד לא יוכל להנהיג את כלל ישראל. כי המרחק יהיה כל כך גדול עד שלא יהיה קשר בין המנהיג משה רבינו עליו השלום לבין לעם ישראל.

ומכאן רואים ששבירת הלוחות הם דבר שהוא נצרך כדי שעם ישראל יוכלו להמשיך להתקיים מפני שהיה תנאי או שהלוחות ומשה רבינו עליו השלום נשארים ואז יש חס וחלילה כליה על עם ישראל.

או שהלוחות נשברים וה' יתברך נותן לוחות שניים פחות מהמעלה של הלוחות הראשונים, כי את הלוחות הראשונים ה' יתעלה עשה בעצמו, ואילו את הלוחות השניים משה רבינו עליו השלום עשה.

לכן ה' יתעלה נתן לעם ישראל את הלוחות השניים, ואמר למשה רבינו עליו השלום: יישר כחך ששברת את הלוחות כי בגלל זה ששברת את הלוחות, גרמת שעם ישראל ימשיך להתקיים. ויעלה מעלה מעלה יחד עם לימוד התורה שניתנה בהר סיני עד שיבוא גואל אמן ואמן.

שאלה

בעוונותינו הרבים שקיימת בעיה גדולה מאוד של נושרים, מה הפתרון שצריך לעשות כדי להחזיר אותם חזרה לחיק התורה הקדושה?

תשובה

אבות ובנים עמוד 38

מרחן שר התשובה הרב אורי זוהר זצוקוללה"ה

אנו חייבים להאמין לבנינו שהם באמת כמעט לא יכולים אחרת.

כמובן שאין פירוש הדבר שכשאני מקבל את בני ואוהב אותם אני

כביכול מאשר שדרכו נכונה ודאי שאין הדבר כן, וגם הבן יודע את זה טוב מאוד.

אין מה לחשוש כלל הוא לא יטעה אף אחד לא יטעה ויפרש את היחס האוהב שלנו אליו כאילו אנו אוהבים ומאשרים את דרכו. ההיפך הוא הנכון.

כשאתה לומד את בנך ויודע שהוא אנוס באמת ולכן אתה אוהב אותו על אף מעשיו בזה אתה מקדש את התורה אצלו כי הרי הבן יודע איך אתה חי הוא מודע היטב למערכת הערכים התורניים שלפיהם אתה מכוון את חייך וחיי משפחתך הוא יודע היטב למה אתה מצפה ומייחל ממנו.

וגם אם לא תאמר לו זאת כלל ואז כשהוא נוכח דרך יחסך אליו שלא די שהתורה לא מנגדת אותו אלא מצְוה לאהוב אותו.

כשאתה נותן לו זמן ואפשרות למצוא את עצמו בקיצור מחכה לו בסבלנות. כהסבלנות שבה חיכה הקב"ה לרבי עקיבא הרי בכל קדשת אצלו שם שמים. על ירך שם שמים מתאהב אצלו שהרי אין דבר שהבן היה רוצה יותר מאשר לאחות את הקרע שבין רצונו הפנימי להיות יהודי ירא שמיים בתכלית לבין הלב שעדין לא יכול לקבל את זה.

במילים אחרות אתה צריך לתת לבן שלך אויר לנשימה זה בדיוק מה שהוא צריך לקבל עכשיו בחייו זמן. זמן להגיע אל נשמתו אל אלוקיו.

ובזמן הביניים הזה הוא חייב לקבל אישור שאוהבים אותו שמקבלים אותו שהוא הבן קיים בחיינו קיום הכי חשוב בעולם וזה על רמה בסיסית עוד לפני קיום המצוות.

הסבר

כדי להסביר את העקרון הזה נוכל להשתמש במעשה חינוכי שהיה לי לפני כמה שנים. תלמיד שלי שהיה בגיל 16 בערך בזמן הסיפור (היום הוא בערך בגיל 30 כיום יהודי טוב וירא שמים) שעשה מעשה ממש לא ראוי ברחוב. אני לא רוצה לפרט

מה זה היה, ובדיוק עבר במעבר חציה ואני הגעתי למעבר חציה עם האוטו ועצרתי לו שיעבור.

כשהוא ראה אותי שאני זה שעוצר לו במעבר חציה הוא נהיה לבן כמו סיד, כפשוטו לבן כמו סיד, הסתכל עלי בעיניים קרועות, אני חיכיתי שיעבור וכשהוא עבר המשכתי לנסוע בלי להגיד לו או לרמוז לו דבר.

למחרת הוא בא לבית ספר הסתובב סביבי כמו דבורה ואמר לי: המורה אני מצטער על מה שעשיתי אתמול וראית אותי תמחל לי המורה. התלמיד הזה ידע שאני חושב עליו שהוא צדיק ומאוד כאב לו שראיתי אותו במצב הלא נעים הזה.

אמרתי לו אתמול כשראיתי אותך עובר במעבר חציה נדהמתי לראות את ההתנהגות שלך והיה לי צער גדול מאוד, אבל מיד אמרתי לעצמי לא יכול להיות שזה אתה זה כנראה משהו דומה לך מאוד כי אתה צדיק וזה לא אתה עשית את הדבר הזה. אז אני אומר לך עכשיו שזה לא אתה זה מישהו אחר שפשוט דומה לך ונראה כמוך אז חשבת בטעות שזה אתה.

אז הוא מיד תיקן אותי ואמר לי: לא המורה זה הייתי אני, אני מצטער, אתה עוד אוהב אותי אחרי כל מה שעשיתי? אמרתי לו: אני לא אוהב אותך, אני חולה עליך אתה לא אוהב את עצמך כמו שאני אוהב אותך, אתה יכול להיות רגוע אני אוהב אותך כמו החיים שלי.

והוספתי ואמרתי לו זה לא היית אתה זה מישהו שדומה לך אז אתה חושב שזה אתה זה לא היית אתה. אמר לי: המורה מה אתה אומר לי זה לא אתה, זה כן אני, מה אתה חושב שאני טמבל? אמרתי לו: אתה מתווכח איתי? אם אמרתי לך שזה לא אתה אז זה לא אתה, זה מישהו שדומה לך, למה אתה מתחצף?

הוא התחיל להתגלגל מצחוק ואמר לי: הא, זה לא אני, עכשיו אני מבין זה בכלל לא הייתי אני, אמרתי לו: כן זה לא אתה, זה מישהו שדומה לך הוא עשה את המעשה זה, אני רואה שאתה חכם ומבין מהר שזה לא היית אתה. וככה כמה חודשים היינו אומרים אחד לשני בצחוק: "זה לא אתה זה מישהו אחר שדומה לך" ומתגלגלים מצחוק.

אחרי כמה חודשם ברוך ה' הפסיק לעשות את הדברים הרעים האלו ואמר לי: אין לי מילים כמה להודות לך שתמיד אתה אוהב אותי, המורה הכל בזכותך שהמשכת לאהוב אותי אפילו אחרי מה שראית, זה נתן לי הרבה כוחות להתגבר [וגם אמא שלו הצדיקה התקשרה להודות לי] אבל תגיד לי למה אמרת לי שזה לא אני? אם אני ואתה יודעים שזה כן הייתי אני?

אמרתי לו: נשמה טהורה תבין, בגוף זה כן היית אתה, ונכון אתה צודק זה כן אתה היית. אבל אני מכיר אותך היטב אתה בבפנים שלך צדיק יותר ממני בהרבה, ואני יודע שאתה בפנים בפנים בנשמה שלך זה בכלל לא היית אתה. וידעתי שאם אראה לך שאני אוהב אותך אתה תבין שה' גם אוהב אותך, וכשתבין שה' אוהב אותך אתה תרצה לחזור אליו כי בבסיס הנפש שלך אתה אוהב את ה' מאוד.

כי אתה באמת לא שייך לעשות את הדברים הרעים האלו, אלא החיצוניות שבך היא שעשתה את זה, ולכן אמרתי לך שזה לא היית אתה והרגשתי שלא שיקרתי כי באמת אתה לא עושה דברים כאלו, כי אתה צדיק.

היום ברוך ה' הוא יהודי טוב וחם מקיים תורה ומצוות והולך עם כיפה וציצית ושומר תורה ומצוות, וזה מה שצריכים היום להבין: שהדור הצעיר לא עושה דברים רעים מתוכו אלא פשוט כל מיני כוחות שכנראה באו מהאינטרנט ימח שמו וזכרו, שהם מורידים את הנוער לבאר תחתיות לעומקים בטומאה גדולים מאוד.

אבל באמת באמת, הנוער הוא נוער טוב וצריך לאהוב אותם ולהראות להם שאוהבים אותם, ואז כשמתקלפות הקליפות רואים צדיק אמיתי ירא שמים הרבה יותר מאיתנו, וצריך לתת להם אהבה לי סוף.

והם מספיק חכמים לדעת שהאהבה שאנחנו נותנים להם לא באה לאשר את הדרך הרעה שהם הולכים בה אלא באה כדי להראות לו אני אוהב אותך ואהבה יש לה כח הרבה יותר מכל העונשים בעולם וכשהם רואים שאוהבים אותם הם כן מוכנים ורוצים לשמוע וזה פשוט מאוד.

מי כעמך ישראל

הררי תפוחי אדמה ארוזים בשקים קטנים, ומאחוריהם תור ארוך של אנשים - היה המחזה שקידם את כל מי שהגיע באותו יום של ראשית חודש ניסן תשי"ב 1952 לכיכר זופניק

שבירושלים. היתה זו חלוקה מרכזית של תפוחי אדמה שחולקו לקראת חג הפסח הממשמש ובא, והימים - ימי תקופת הצנע, בהם לא היה ניתן להשיג תפוחי אדמה בשוק החופשי.

החג המתקרב גרם לעשות מעשה, ולשלוח שליחים לטורקיה - לייבא משם שקי תפוחי אדמה אשר חולקו למשפחות ברוכות ילדים בירושלים. כל משפחה קיבלה תלושים כמספר ילדיה, והאנשים ניצבו בתור ארוך, פודים את התלושים שקיבלו מבעוד מועד בשקים קטנים של תפוחי אדמה. כל משפחה קיבלה שקים כמניין התלושים שבידיה, והחלוקה התנהלה ללא דופי.

בראש התור, עמד על המשמר הגאון הצדיק רבי נפתלי הלברשטאם זצוקללה"ה זי"ע האדמו"ר מטשקוהו, שכיהן כראש 'ועד הכשרות' של 'העדה החרדית'. בעיצומה של החלוקה, ניגש אליו יהודי וביקש לקבל תוספת של תפוחי אדמה למשפחתו, בטענה כי הוא זקוק לעוד תפוחי אדמה לקראת החג, והוא ממש מבקש לקבל תוספת.

הגאון הצדיק רבי נפתלי הלברשטאם זצוקללה"ה - שידע כי הכמות מוגבלת ומחושבת על מנת שתספיק לכולם נאלץ להשיב את פני האיש ריקם, וכל תחנונו לא הועילו. האיש עמד והסביר, אולם הגאון הצדיק רבי נפתלי הלברשטאם זצוקללה"ה ידע שאם יענה יהיו משפחות שלא יקבלו.

ומתוך השתתפות כנה בצערו של המבקש נאלץ להמשיך לעמוד איתן בסירובו. לבסוף, האיש קיבל את שהוקצב לו מראש, ועזב את המקום בתודה על מה שקיבל - אבל גם באכזבה ניכרת.

חלפו 50 שנה, 50 פסחים, בהם חולקו ברחבי ירושלים מיליוני שקי תפוחי אדמה, אולם הגאון הצדיק רבי נפתלי הלברשטאם זצוקללה"ה לא שכח את המאורע. בעומק לבו הצטער על שנאלץ להשיב את פני המבקש ריקם, אולם לא ידע מי הוא, היכן הוא מתגורר, וכיצד ניתן ליצור קשר עמו וליישר את ההדורים.

עד לאותו בוקר. בוקר אביבי אחד, הגאון הצדיק רבי נפתלי הלברשטאם זצוקללה"ה יוצא מהמקוה ב'זופניק' כדרכו מדי בוקר, ולנגד עיניו הוא מבחין בפנים מעט מוכרות. הוא שואל את האיש לשמו אולם השם לא אומר לו דבר, והנה כעבור רגע קט הוא נזכר: הלא זהו האיש שאת בקשתו השיב ריקם.

זקנו התארך והלבין, מראהו השתנה, אולם תווי פניו היו מוכרים, אין ספק כי זה האיש! על אתר הוא מזדהה בשמו, ופונה לאיש בשאלה: 'יתכן שלפני כיוכל שנים ביקשת תוספת תפוחי אדמה וסירבתי לתת לך?' האיש מתחייך קמעא, מגרד בפדחתו כמעלה זיכרון ישן מהארכיון שבירכתו מוחו, ומשיב: 'אכן, זה אני!'

והגאון הצדיק רבי נפתלי הלברשטאם זצוקללה"ה, בהתרגשות ובשמחה, לוחץ את ידו ואומר: 50 שנה אני מקווה לפגוש אותך, לבקש את סליחתך ולפצות אותך על שהשבתי

את בקשתך ריקם. הנה הזדמנת לפניי בהשגחה פרטית! רוצה אני לפצות אותך על עוגמת הנפש!

האיש מצטחק: 50 שנה עברו מאז, עברתי דירה לבני ברק, היתה לי שם פרנסה מכובדת. על החסר בתפודים של אותו פסח - כבר פיציתי את עצמי ואת בני משפחתי כהנה וכהנה... אין לי צורך בשום פיצוי, עוגמת הנפש חלפה מזמן, כבר לפני שנים מחלתי. הכל בסדר. "לא ולא!" - אומר רבי נפתלי, "50 שנה יש לי נקיפות מצפון בגלל זה, עתה שהזדמנת לידי לא אתן לך לחמוק". ובאומרו זאת, הוציא מכיסו חפיסת שטרות כסף והושיט ליהודי שלפניו: 'הנה, קח לך סכום זה כפיצוי, ומחל נא לי על עוגמת הנפש דאז!' האיש נבוך, מתקשה להאמין. מסביר שהסיפור ישן נושן, שלמפרע הבין את הסירוב להקצות לו עוד תפוחי אדמה, שהוא כבר מחל ושלא חסר לו דבר אולם רבי נפתלי שב ואומר לו שבתום 50 שנה שהוא מחפש אחריו - הוא לא יתן לו לחמוק מבלי לקבל פיצוי הוגן, שימחק כל זכר לפגיעה הישנה נושנה ההיא.

האיש הרהר לרגע, ולפתע עלה ניצוץ בעיניו. האמת, שזו השגחה פרטית. כפי שסיפרתי קודם, אני מתגורר כיום בבני ברק, הגעתי לירושלים לשמחת 'ברית מילה' של נכדי, שנערכת כאן. רציתי להביא לבני מתנה - סכום כסף שיכסה את עלות סעודת הברית, אולם בידי לא היה מאום. ביקשתי מבורא עולם שיזמן לי כסף.

והנה הרב ניצב בפניי ומציע לי סכום כסף. אין זאת אלא יד ה' ממש אמר האיש בדמעות התרגשות. ובאומרו זאת מושיט האיש את ידו ונוטל את הכסף, כשרבי נפתלי מודה לו מקרב לב על שהסכים לקחת ובכך הוא יכול לנקות את מצפונו על הפגיעה ההיא, שאמנם נעשתה בכוונה טובה, אולם עד כה לא הצליח לפצות עליה, עד שהזדמנות זו הגיעה. והנה כי כן, הקדוש ברוך הוא מזמן לפניו את האיש, דווקא ביום בו הוא זקוק לכסף והוא ניאות לקחת, וכך נסגר לו מעגל היסטורי.

אהבה לה' יתברך בכל הכוחות

בתקופת האינקוויזיציה הנוראה שהיתה תקופה מלאת חורבן והרס לכלל ישראל, אחד העונשים הגדולים שנתנו ליהודים ששמרו את המצוות היה העונש של שריפה בחיים והיא העלאה על המוקד תוך עינויים קשים ה' ירחם. היתה אשה אחת ששמרה מצוות והעונש שלה היה רצח של שני הילדים שלה מול העיניים שלה.

כשסיימו הארורים ימ"ח שמם להרוג את הילדים שלה, הם אמרו לה אותך אנחנו לא נהרוג כי אנחנו רוצים שתמשיכי לחיות ותמיד תזכרי את האירוע שנהרגו הילדים שלך כדי להוסיף על הסבל שלך.

כשיצאו הרוצחים השפלים והארורים ימ"ח שמם וזכרם, הרימה האישה הצדקנית עיניה לשמים ואמרה: ריבונו של עולם, נתת לי 2 ילדים ולקחת אותם ממני, יהי שמך מבורך, עד

עכשיו האהבה שלי התחלקה לך ולשני הילדים שלי. עכשיו שאין לי את הילדים אז כל האהבה שלי היא רק אליך.

מלכים א פרק ו פרק ו

א וַיְהִי בַשְּׁמוֹנִים שָׁנָה וָאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית בְּחֹדֶשׁ זִיו הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי לְמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה עַל יִשְׂרָאֵל וַיִּבֶן הַבַּיִת לַיהוָה... ז וַתִּבְנֶינָה בְּהִבְנֹתוֹ אֲבָן שְׁלֹמֹה מִסָּע נִבְנָה וּמִקְבֹּצוֹת וַתִּהְיוּן כָּל כְּלֵי בְרֹזֶל לֹא נִשְׁמַע בַּבַּיִת בְּהִבְנֹתוֹ.

מסכת גיטין דף סח עמוד א

כשהביאו לבית המקדש את האבנים מההר שמשם נחצבו, שמו את האבנים בחומת הבניין ולא סיתתו את האבן בעזרת כלי ברזל. אמר שלמה המלך לחכמים: איך אעשה את הסיתות של האבנים ללא ברזל? אמרו לו החכמים: יש בריה שנקראת שמיר שהיא מששת ימי בראשית וחזקה מאוד ואין דבר קשה יכול לעמוד בפניה.

משה רבינו השתמש בבריה הזאת לצורך אבני האפוד בגלל ששמות השבטים היו אמורים להיות חקוקים בתוך אבני האפוד שעל כתפי הכהן, ואי אפשר לכתוב את השמות בדיו כי כתוב: "פְּתוּחֵי חֹתָם" [שמות כח, יא] ובגלל שלא חרטו בהם באזמל כי כתוב בתורה: "בְּמֶלֶךְ וְאֶתָּם" [שם, כ], ולמדו מכך שלא יהיו האבנים חסרות כלום. ולכן משה רבינו היה כותב בדיו ומעביר עליהם את השמיר מבחוץ, ומכח השמיר האבנים היו נבקעים מאליהן כפי צורת אותיות הדיו שבהן.

אמרו החכמים לשלמה המלך: וכך אתה גם שלמה המלך תוכל להכין בעזרת השמיר את אבני הבניין ללא כלי ברזל.

אמר שלמה המלך לחכמים: היכן נמצאת תולעת שמיר זו? אמרו לו החכמים: גם אנחנו לא יודעים את מקום המצאה של התולעת הזאת, אבל תיקח שד זכר ושד נקבה ותכפה עליהם בייסורים והם יגדלו לך איפה התולעת נמצאת.

הביא שד ושדה וכפה אותם בייסורים ואמרו לו: אנחנו לא יודעים איפה התולעת אבל אולי מלך השדים אשמדאי יודע היכן? אמר להם שלמה המלך: איפה אשמדאי נמצא? אמרו לו השדים: הוא נמצא בהר פלוני.

ובאותו הר אשמדאי חפר בור ומילא אותו במים וכיסה אותו באבן וחתם את הכיסוי של הבור בחותמו ובכל יום אשמדאי עולה ישיבה של מעלה ולומד שם תורה ולאחר מכן הוא יורד לארץ ולומד בארץ בישיבה של מטה, ולאחר מכן מגיע אל הבור ובודק את החותמת של הבור לראות אם נשאר כתיקונו ולא נגע בו אדם כדי לגלות את בורו ואם הוא רואה שאף אחד לא גילה את הבור שלו הוא שותה משם מים ומכסה אותו עוד פעם עם החותמת שלו והולך משם.

שלמה המלך שלח את בניהו בן יהוידע ונתן לו שלשלת שחקוק עליה שם ה' יתברך וטבעת שחקוק עליה שם ה' יתברך, וגיזות של צמר, ונודות יין, הלך בניהו בן יהוידע לאותו הר שבו נמצא בורו של אשמדאי, וחפר בור במורד ההר תחת בורו של אשמדאי.

בניהו בן יהוידע הריק את מי בור העליון לתוך הבור התחתון דרך נֶקֶב נֶקֶב בין שני הבורות, ולאחר שעברו המים מהבור העליון לבור התחתון החדש סתם את הנֶקֶב בניזוי הצמר שבידו. לאחר מכן חפר בור נוסף במעלה ההר מעל בורו של אשמדאי, וגם שם נֶקֶב נֶקֶב בין בור זה אל הבור של אשמדאי שמתחתיו. ודרך נקב זה שפך את היין שעמו אל הבור של אשמדאי, לאחר מכן סתם בניהו בן יהוידע את שני הבורות האלו החדשים בעפר על מנת שלא יבחין בהם אשמדאי ויבין את הנעשה.

ובכך רוקן בניהו בן יהוידע את בורו של אשמדאי מן המים שבו ומילא את הבור ביין בלי לפתוח את הכיסוי שלו. לאחר כל זה עלה משם בניהו בן יהוידע וישב על האילן והמתין לבואו של אשמדאי אל בורו.

כאשר הגיע אשמדאי לשם בדק את חותמו לראות האם אכן לא גילה איש את בורו ומשמצא שלא נגע איש בחותם שעל בורו גילה את הבור ומצא בתוכו יין, הוא ידע שהיין יכול לקחת את דעתו של האדם ממנו ולא שתה מהיין, אבל כשהיה צמא מאוד שתה ממנו השתכר ונרדם.

כשראה זאת בניהו בן יהוידע ירד מן האילן ובא אצל אשמדאי זרק את השלשלת עליו וסגרה היטב סביב צווארו, שלא יוכל ראשו לצאת. כאשר נתעורר ניסה והשתגע בכל כוחו לנתק ממנו את השלשלת אמר לו בניהו בן יהוידע לאשמדאי: שמו של אדונך הקדוש ברוך הוא עליך. שהרי היה שם ה' חקוק על השלשלת.

כאשר נטלו בניהו בן יהוידע להביאו אל שלמה, הגיעו בדרכם למקום שנמצא בו דקל נתחכך בו אשמדאי והפילו, בהמשך דרכם הגיעו ליד בית, נתחכך אשמדאי גם בו והפילו הגיעו ליד צריף קטן השייך לאלמנה. יצאה אליו אותה אלמנה, התחננה אליו האלמנה שימושך ויטה עצמו מביתה על מנת שלא יתחכך בו ויפיל אותו. היטה את קומתו וכתפיו לצד אחר ונמנע מלהתחכך בבית האלמנה. כיון שהיטה עצמו לצד אחר נשברה בו עצם. אמר על כך אשמדאי [משלי כה, טו]: "בְּאֶרֶץ אֲפִים יִפְתָּה קֶצֶין וְלִשׁוֹן רֶכֶה תִשָּׁבֵר גְּרָם". כלומר שעל ידי בקשת האשה שבאה בלשון רכה נשברה העצם שלי.

המשיכו בדרכם. ראה סומא שהיה טועה בדרך, העלהו אשמדאי חזרה לדרכו. ראה שיכור שהיה טועה בדרך מחמת שכרותו, העלהו חזרה לדרכו. ראה חתונה שהיו מרבים בשמחתה מאוד בכה. שמע אדם אומר לרצען סנדלר התקן לי מנעלים שימשו אותי למשך שבע שנים, צחק. ראה קוסם שהיה עושה קסמים צחק. כאשר הגיע אשמדאי אצל שלמה לא הביאוהו לפניו עד שלשה ימים. ביום הראשון אמר אשמדאי לאנשי בית המלך: מדוע לא רוצה אותי המלך אצלו? אמרו לו אנשי המלך לאשמדאי: המלך שתה הרבה יין ולכך אין דעתו צלולה לראותך.

שמע זאת אשמדאי לקח לבנה והושיבה על חברתה, באו אנשי המלך אמרו לו לשלמה את אשר עשה אשמדאי עם הלבנים. אמר שלמה לאנשיו: כך מרמזו לכם אשמדאי במעשה זה, חזרו והשקו שוב את המלך. למחר כאשר אף למחרת עדין לא הכניסוהו אצל המלך אמר להם אשמדאי לאנשי בית המלך: ומדוע עדין לא רוצה אותי המלך אצלו? אמרו לו: אכל הרבה ועדין אין דעתו צלולה לראותך, נטל את הלבנה שהושיב אמש על חברתה והושיבה לארץ. באו אנשי המלך ואמרו לשלמה את אשר עשה אשמדאי עתה. אמר להם שלמה לאנשיו: כך מרמזו לכם אשמדאי במעשה זה משכו ממנו מאכליו כלומר אל תוסיפו עוד להאכילו כי אם מעט.

לאחר שלשה ימים הכניסו את אשמדאי לפני שלמה המלך. לקח אשמדאי קנה מדרד עמו שיעור ארבע אמות וזרקו לפניו. אמר לו אשמדאי לשלמה המלך: הרי לכשתמות לא יהיה לך בעולם הזה אלא ארבע אמות. כבשת כבר את כל העולם ולא תִשָּׁבַע עד שתכבוש גם אותי?

אמר לו שלמה לאשמדאי: איני רוצה ממך דבר אלא רק רוצה אני לבנות את בית המקדש וצריך אני לתולעת השמיר. אמר לו אשמדאי לשלמה: לי לא נמסרה תולעת זו אלא לשר הים נמסרה, והוא שר הים לא מוסרה כלל אלא לתרנגול הבר הקרוי: דוכיפת. שרק הוא נאמן עליו בשבועה שנשבע לו שיחזיר לו תולעת זו.

בירר שלמה: מה עושה תרנגול הבר בתולעת זו? השיב אשמדאי: מביאו להרים שאין בהם ישוב זרעים ואילנות שניתן להתפרנס מהם שם מניחו בתחתית ההר ומתבקע ההר מעט כמין חריץ. בדקו שלוחי שלמה היכן נמצא קן של תרנגול הבר הקרוי דוכיפת עד שמצאו קן של תרנגול הבר שיש לו שם בנים וכיסו את הקן בזוכית לבנה כדי שהתרנגול יראה את בניו מבעד

לזכוכית ולא יוכל להיכנס ויהיה צריך להביא את השמיר לבקע את הזכוכית.

כאשר בא התרנגול אל קינו רצה להיכנס אליו ולא יכל מחמת הזכוכית. הלך והביא את השמיר והושיבו על הזכוכית על מנת לבוקעה כאשר הבחין בכך שלוחו של המלך שלמה. נתן בו את קולו ומחמת הגבהת הקול הפיל התרנגול את השמיר. ואז מיד נשל שליח המלך את השמיר על מנת להביאה אליו. התרנגול שגילה את אשר נעשה עם השמיר הלך וחנק עצמו כיון שלא קיים שבועתו לשר הים להשיב השמיר אליו.

שאלה

הרב הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

ויקרא פרק יא פסוקים יג"ט

יג וְאֵת אֵלֶּה תִּשְׁקֹצוּ מִן הָעוֹף לֹא יֵאָכְלוּ שֶׁקֶץ הֵם אֵת הַנֶּשֶׁר וְאֵת הַפֶּרֶס וְאֵת הָעֹזְנֵה. יד וְאֵת הַדָּאָה וְאֵת הָאֵיָה לְמִינָהּ. טו אֵת כָּל עֹרֵב לְמִינֹו. טז וְאֵת בַּת הַיַּעֲנָה וְאֵת הַתְּחֹמֶס וְאֵת הַשֶּׁחַף וְאֵת הַנֶּץ לְמִינֵהוּ. יז וְאֵת הַכּוֹס וְאֵת הַשֶּׁלֶף וְאֵת הַיַּנְשׁוּף. יח וְאֵת הַתַּנְשֵׁמֶת וְאֵת הַקָּאָת וְאֵת הַרְחֵם. יט וְאֵת הַחֲסִידָה הָאֲנָפָה לְמִינָהּ וְאֵת הַדּוֹכִיפֶת וְאֵת הָעֵטְלָף.

לאור דברים אלה יש לתמוה, אם הדוכיפת נאמן בשבועתו יותר מכל בריה אחרת בעולם עד כדי כך ששר הים לא סמך על שום בריה בעולם אלא רק על השבועה של הדוכיפת, והוא השומר הנאמן על השמיר שבו בונים את בית המקדש, אם כן מדוע כללה אותו התורה בין העופות הטמאים?

תשובה

הגאון עמוד ההוראה הרב יצחק זילברשטיין שליט"א

ילקוט שמעוני שיר השירים פרק א פסוק טו

"עֵינֶיךָ יוֹנִים". ולמה נמשלו ליונה? מה היונה הזו מאז שהיא מכרת את בן זונה אינה זזה ממנו כך ישראל משהכירו להקב"ה שוב אינם זזים ממנו ואין מניחים אותו.

דבר אחר: "עֵינֶיךָ יֹנְנִים" כל העופות כשהם נשחטין הם מפרכסים אבל היונה פושטת צוורה כך אין נותנין נפשן על הקדוש ברוך הוא **אלא ישראל** שנאמר [תהלים מ"ד. כ"ג]: "כִּי עָלֶיךָ הִרְגֵנוּ כָּל הַיּוֹם".

אם מתבוננים במעשה הזה של הדוכיפת צריך להבין האם איבוד עצמו לדעת של הדוכיפת היה מוצדק? האם באמת זה מה שהיה צריך לעשות לחנוק את עצמו? נראה ברור שלא היתה לו הצדקה.

והסיבה היא שעד עכשיו הדוכיפת שמר על תולעת השמיר כראוי, ומעתה כיון שהגיעה השעה שהשמיר יימסר לידי שלמה המלך עליו השלום היה אסור לדוכיפת להחזיק בתולעת השמיר, ואילו היה משתמש בו היה שולח יד בפקדון.

לכן רואים מכאן שהדוכיפת טעה כאן בשני דברים: א - בחסרון ידיעה הוא היה מצומצם מאד בידיעותיו ולא ידע שהגיעה השעה המיוחלת והמיועדת מאז ששת ימי בראשית שבה השמיר חייב לעבור לרשותו של שלמה המלך.

ב - הוא שגה באמונה הוא היה אמנם **נאמן** אבל **לא בעל אמונה**.

כדי להבין את פשר היות הדוכיפת חסר אמונה נציין את היונה שהיא עוף טהור ואליה נמשלו עם ישראל, היא פושטת את צוורה לטבח מתוך הכנעה ואמונה בבורא עולם, כך עם ישראל פושטים את צווארם לטבח מתוך הכנעה ואמונה בבורא עולם,

הדוכיפת לעומת היונה אינו מאמין בבורא עולם שכן אילו היה בעל אמונה לא היה מאבד עצמו לדעת, כשלקחו לו את תולעת השמיר, אדרבה היה עליו לחשוב שכעת השמיר יצא מתחת ידו אל היעוד שלשמו נוצר. יתכן שכאן נעוצה גם הסיבה להיותו **עוף טמא** אמנם מצד אחד הוא נאמן מאד אך מאידך גיסא הוא **גאוותן** ו**חסר אמונה** ולכן כאשר הדבר לא מובן לו ומתנהל שלא כרצונו והבנתו הוא סבור שעליו לאבד את עצמו לדעת.

עם ישראל מבינים שחטא גרם להם את הריחוק מה' יתעלה, אבל יודעים טוב טוב שה' יתעלה כן אוהב את כלל ישראל ולכן יהודי שחוטא הוא מבין שצריך לעשות תשובה וה' יתעלה מכפר לו את העוון הזה, ולא צריך לחנוק את עצמו כי לא מה זה שה' יתעלה רוצה מאיתנו, הוא לא רוצה שנחנוק את עצמנו אלא שנחזור ונמשיך לאהוב אותו כמו תמיד.

חיזוק האמונה אפילו במצבים קשים מאוד

היה זה בתוככי מחנה העבודה הנאצי, בשנות האפלה של מלחמת העולם השנייה. באותה תקופה שהה במחנה החסיד הנודע רבי כתריאל שלום ווייס זצוקללה"ה הי"ד, שהכל ידעו שלא יהודי כמוהו יוותר על מצות הדלקת נר חנוכה, למרות תת התנאים ששררו במחנה. הוא אכן הרכיב חנוכיה לתפארת משיירי כדי חרס, אלא ששמן לא היה בנמצא. בנותיו של הרב ווייס עבדו באותה עת בשירות המלחמה במפעל לייצור קני יריה באותו המחנה. במפעל היה שמן מכוונות למכביר, והרב ווייס הצליח למסור לבנותיו שהוא מייחל שהן ישיגו לו קצת מהשמן היקר הלזה, לצורך הדלקת נרות החנוכה. היה ברור שמדובר בסכנת חיים, אבל הרצון להדליק נרות חנוכה בער הרבה יותר מהסיכון הנלווה אליו. שעת אחר הצהריים של ערב חנוכה, מתוך המפעל מסתננות בלאט שתי נערות, מחביאות על עצמן מעט שמן שהספיגו לתוך חתיכות בד קטנות. הן עושות את דרכן אל מחנה העבודה, אל אביהן שקיווה וייחל שהשמן הזה ימצא את הדרך אליו. הן נותרו במחנה ממתונות שירד הלילה, אז ניגש אבא אל החנוכיה, ומול עיניהם הנרגשות של יהודים אומללים קרא את הברכות בקול רם, והצית את הלהבה הקטנה. הם שרו בשקט 'מעוז צור', ועצמו עיניים בדבקות בבקשם 'חשוף זרוע קדשך', כמה עוד אפשר להמשיך לסבול במחנה הנורא הזה. נר החנוכה חימם את לבם והאיר את נשמתם. כי גם בתוך החושך הסמיך והאפילה הנוראה הבורא איתם, יש להם אבא חזק שבשמים, וכפי שעשה ניסים לאבותיהם בימים ההם - עוד יעשה להם ניסים בזמן הזה. וכך אכן קרה: מאוחר יותר התברר, שלאחר שהנערות עזבו את המפעל בו עבדו, כוחות בעלות הברית הפציצו אותו מהאוויר. המפעל הושמד, איש לא שרד את ההפצה הכבדה. רק הנערות שמסרו את נפשן על הדלקת נרות חנוכה של אביהן - הצילו בכך את חייהן! כי יצאו מהמפעל לפני כן. והנס הגדול באמת הוא עצם העובדה שיהודים נלחמו על הזכות להדליק נרות חנוכה, על כך שמילאו עצמם בעוז ובתעצומות כדי לבשר לעצמם ולנו את בשורת ימי החנוכה: יהודים לעולם לא נכנעים, אף פעם לא מתייאשים. מדליקים את הנר שבנשמה ומסתערים מחדש בגבורה.

מה שקרה אתמול לא רלוונטי, הקשיים הנוכחיים אינם משפיעים עלינו. שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה - לשוב ולהסתער בכוחות מחודשים, להילחם על העקרונות שלנו בעוז ותעצומות, ואז גם נזכה להצליח ולהודות ולהלל לשמו הגדול.

אבות דרבי נתן פרק ט"ו א'

אל תאמר לזה ישראל אני אוהב ולזה אני שונא לאהוב את החכמים ולשנא את עמי הארץ אלא אוהב את כולם ושנא את

המינים וכן דוד הוא אומר (תהלים קלב. כא) הֲלוֹא מִשְׁנֵאִיךָ יי' אֲשָׁנָא
וּבִתְקוּמָיִךָ אֶתְקוּשָׁט וּמִיִן נִקְרָא הַכּוֹפֵר בַּתּוֹרָה ה' וּבַהֲשַׁנְחַתָּהּ.

מסכת גיטין דף מה עמוד ב

אמר רב נחמן נקטינן ספר תורה שכתבו מין ישראל.

רש"י

"מין" - הארוך בעבודת כוכבים כגון כומר.

הסבר

התורה הקדושה כל כך רוצה שנתרחק מהמינים עד כדי כך שאם מין כתב ספר תורה, לפי כל כללי ההלכה ואפילו הספר תורה הזה מהודר - צריך לשרוף אותו.

שאלה

"משאת" - בטאון בית ספר ממלכתי "בית הכרם" בירושלים מתפרסם חיבורו של בן כהן ח - "יום ירושלים" קטע ממנו מצוטט בעיתון הארץ: "ובחדרי בית הכנסת במאה שערים ישבו מסובים תלמידי ישיבות בלבושם החדגוני והמלוכלך למדו גמרא ומשניות תוך כדי נענוע עצמי חד גוני וגירוד הפאות מלאות הכינים, והזקן המלא שיירי מזון מעופש".

לב טולסטוי

היה זה בתחילת המאה העשרים עולמנו היהודי שרוי היה בתקופת הסער והפרץ הדור הצעיר התפרץ מסמטאות הישוב היהודי בעיקר מישובי תחום המושב הישר לתוך שאון החיים מסביב תוהים ונבוכים עמדו רבים והתחילו לחפש את דרכם בחיים את עצמם את יעודם.

ואז התחילה העליה לרגל לזקן שביאסנאמה פוליאנה לבקש ממנו הדרכה בחיים ולקבל ממנו השראה לקראת העתיד. בין עולי הרגל האלה היתה גם בחורה יהודיה תועה בדרכי החיים. כשבחורה זו התייצבה לפני טולסטוי הוא שאל אותה: מה את מחפשת למצוא אצלי? תשובתה היתה: את האלוקים אני מחפשת.

התפרץ מולה הסופר הזקן ואמר: לפני כשלושת אלפים שנה עמך הוא שנתן לאנושות כולה ולעולם כולו את הרעיון האלוקי. ואת באה אלי עכשיו לחפש אצלי את האלוקים?

שני מקורות אלו מראים את הבורות הגדולה שיש לאחינו הרחוקים ה' ירחם שבכלל לא מבינים דבר וחצי דבר מהתורה הקדושה, מה שמביא אותם לדבר בגנות התורה חס וחלילה, ולהתנגד לתורה ולומדי התורה, איך אנו כיהודים שומרי תורה ומצוות אמורים להתייחס לכאלו אנשים, שמדברים ככה על התורה ועל לומדי התורה? שהולכים לגויים ברוסיה כדי לחפש שם את אלוקים למרות שבארץ יש הרבה תורה אצל יהודים ויכולים ללמוד אצלנו מה זאת התורה?

תשובה

חזון איש יורה דעה סימן ב בסוף הסימן

אבן העזר [נשים סימן קיח] כתבנו דמומר לדבר אחר [אכילת חזיר] להכעיס או כופר בתורה שבעל פה בכלל זה...

ועוד יש בזה תנאי שלא יהיה אנוס וכמו שכתב הרמב"ם [פרק ג מהלכות ממרים הלכה ג]: דבניהם ותלמידהם חשיבי כאנוסים וכתיוק שנשבת. ומצווין אנו להחיותו ואף לחלל עליו השבת בשביל הצלתו ובהנהות מימוניו [פרק ו מהלכות דעות] כתב: דאין רשאין לשנאתו אלא אחר שאינו מקבל תוכחה.

ובסוף ספר אהבת חסד כתב בשם הגר"י מולין: דמצוה לאהוב את הרשעים מזה הטעם והביא כן מתשובת מהר"מ לובלין כי אצלנו הוא קודם תוכחה שאין אנו יודעין להוכיח.

אהבת חסד מרגניתא טבא אות יז מרן רשכבה"ג

רבי ישראל מאיר הכהן מראדין

להשתדל בטובת חברו ולרדוף אחר השלום ולהיזהר מלאו ד"לא תשנא" [ויקרא יט. יז] ואף ברשע גמור אסור לדעת מהר"מ מלובלין [סימן יז] לשנאתו כל זמן שלא הוכיחו.

ואין בדור הזה מי שיוודע להוכיח שמא אם היה לו מוכיח היה מקבל וטבעו הרע גרם לו. כמו שאמרו [אבות ב. דן] "ואל תדין את

חברך עד שתניע למקומו". וכל שכן שאסור לקללו רק יבקש רחמים עליו שיעזרהו השם על תשובה שלמה.

לפי דברי החזון איש זצוקללה"ה מובן שבימינו כל אלו שהם אפיקורסים נחשבים אנוסים, כי הרמב"ם פסק שהמינים צריך לשנוא אבל התלמידים שלהם והבנים שלהם אסור לשנוא כי הם חשובים אנוסים, כי ככה גידלו אותם וככה חינכו אותם.

והחפץ חיים זצוקללה"ה כתב בסוף ספר אהבת חסד שמצוה לאהוב את הרשעים מזה הטעם, כי אצלנו הוא קודם תוכחה שאין אנו יודעים להוכיח לכן ממילא אין לשנוא אותם כי הם לפני תוכחה כל הזמן. וגם שמוכיחים אותם התוכחה לא נחשבת תוכחה.

ולכן התפקיד שלנו של אלו שכן זכו להיות בתורה ולהרגיש מהו האור של התורה הקדושה והאמתית שלנו חייבים ומוכרחים להתפלל על עם ישראל וגם על הרשעים שיחזרו בתשובה וזאת לא חסידות אלא חובה שקיימת על כל אחד ואחד מאתנו ובוודאי לא לשנא אותם בלב אלא רק לבכות ולהתפלל בכל הכח שכמו שאנו זכינו שיזכו גם הם כי הם אנוסים.

לאהוב את ה' באמת

אל בית הרב הקדוש רבי מיכל מזלאטשוב זצוקללה"ה זי"ע נקלע עובר אורח יהודי מכובד ובעל בעמיו השמועה על הצדיק הגר בזלאטשוב הגיע לאוזניו והוא חפץ לבוא לראות את הצדיק. מה רבה היתה הפתעתו לנוכח הבית בו התגורר הצדיק רבי מיכל מזלאטשוב זצוקללה"ה.

היתה זו חורבה דולפת ומטה ליפול קירותיה סדוקים ותקרתה מחוררת רצפתה אבנים ובפינותיה צמחיה עזובה. האמנם, הרהר, היתכן כדבר הזה? האם לחורבה הזו ייקרא בית? האם היא ראויה בכלל למגורי אדם?

הוא נכנס מעט בשערי הבית וגילה כי כל מה שתיאר לעצמו לא היה אלא משל, המטבח היה ריק וחסר כל הארונות שוממים והכיריים נקיות מכל רבב הבגדים היו מונחים ברשלנות על כסאות שראו ימים יפים יותר בקיצור אותו יהודי אמיד מעודו לא ראה בית במצב כזה.

אך נעמד היהודי אל מול פני הרב הקדוש רבי מיכל מזלאטשוב זצוקללה"ה זי"ע נפלטה מפיו תמיהתו הגדולה רבינו שאל היהודי איך גרים כך? חיים בעוני כה מחפיר בדלות כה

בעזובה כה קיצונית? האם אין מי לצורה הולמת לבית הרבי? האם אין כל יכולת להשקיע מעט ממון הבית לראוי לנורמלי?

אוי כמה שאתה צודק, השיבו הרבי במאור פנים אכן צריך עיון אם הבית הזה ראוי לשמו אך אין פנאי לכך פנאי לביתו שלו? כיצד יתכן הדבר? הרי רוב האנשים משקיעים בהפיכת ביתם לנאה וראוי?

אספר לך סיפור השיבו הרבי בניחותא הסכת ושמע: אי שם במדינה רחוקה היה מלך חשוב ורם מעלה הוא שלט ביד רמה במדינה רבת שטחים, לרשותו עמד צבא מהטובים והמשוכללים בעולם וגם התעשייה והכלכלה בארצו שגשגו והצליחו. לא היה קץ לעושרו הכספי, אוצרות כסף וזהב שהחזיק במרתפי חדרי אוצרותיו רבים כחול הים אשר לא ייספרו מרוב.

למלך הנכבד היה בן יחיד נסיך הממלכה ויורש העצר מנעוריו השקיע המלך את טובי הכוחות והמוחות אשר למדו עם הנסיך חינכו אותו ולשם ולתפארת ואכן הנסיך הפך לאיש חכם ומבין אדם בעל גבוהה לצד ידע ובקיאיות נרחבים בן לתפארה שכל אב היה גאה בו ועל כמה וכמה המלך הגדול.

כשהגיע הבן לפרקו מובן כי לא בנקל נמצאה הנסיכה שתתאים למידותיו נערה אצילית חכמה ומבינה כראוי לנסיך המלך לעתיד שליחים סובבו בכל רחבי המדינה ספינות נשלחו לכל רחבי תבל עד שנמצאה הכלה בה"א הידיעה הכלה הראויה לנסיך בית המלכות עתה ניתן האות להתחיל בהכנות מעשיות לחתונה.

והכנות כאלה לא חסרו. צוותים צוותים הופקדו על המלאכה - צוות מוסיקלי, צוות ייעודי על הביגוד, צוות נרחב של שפים בכירים על המזון, גם צוות הפקה נשכר מבעוד מועד שהחל כבר מיד ברישום מתוקתק של המוזמנים מי הם ליד מי יישבו ומי יגיש להם את האוכל.

סוף דבר בליל החתונה היה אולם מפואר ומואר באור יקרות, טורים ארוכים ארוכים ובהם עשרות שולחנות ערוכים בטוב טעם, במת מוסיקה מרהיבה ומושקעת ובעיקר בימת כבוד עין לא ראתה כמוה.

כל מוזמן שהגיע התקבל בכבוד בידי צוות מקבלי הפנים וקיבל כרטיס ובו הכוונה למקום השמור לו. בין המוזמנים נמנה גם אדם אחד שביש מזלו עמד לו לרועץ הוא קיבל כרטיס למקום אחד אך כשהגיע אליו גילה כי מישהו כבר יושב שם וקיבל כרטיס למקום אחר אך לא הצליח למצוא אותו בין הטורים הארוכים.

כששב לעמדת קבלת הפנים גילה כי היא כבר לא מאויישת כל המוזמנים הגיעו והתיישבו ומקבלי הפנים כבר נעלמו. בצר לו פנה למלצרים אך אלה משכו בכתפיהם כי מה להם ולסידור המקומות למעשה נותר האיש בודד ואובד סובב בין הטורים והשולחנות מביט בענין בסועדים הנהנים אך ממשיך לנדוד במבוכה ולא מוצא מקום ישיבה.

כסאות מיותרים לא היו באולם, איש לא ניגש להציע לו עזרה ובלית ברירה החל עושה את דרכו לשולחן הכבוד לספר למלך אותו הכיר באופן אישי כי טרח והגיע לשמחתו אך אין לו מקום לשבת.

דקות ארוכות אך מסעו לשולחן הכבוד הוא עבר ממתחם למתחם עד שהגיע לכניסה המובילה לשולחן הכבוד הוא נעמד מול הבמה המוגבהת וקיווה לצוד את עיניו של המלך ואז כאילו התהפך האולם והעולם גם יחד במת הכבוד ההדורה קרסה ויושיביה הנכבדים נקברו בינות להריסות, שלא היו אלא בליל לא מובן של בקבוקים שברי זכוכית חלקי צלחות מפות קרועות ופרחים תלושי עלים. ביניהם שכב כואב ומיוסר החתן המהולל אביו המלך הנכבד ושאר האורחים רמי המעלה שהפכו באחת לפצועים בדרגות שונות בתוככי זירת קרב.

האורח שרק דקה קודם לכן ביקש לגשת אל המלך בענין מקום הישיבה, האורח שרק דקה קודם לכן ביקש לגשת אל המלך בענין מקום הישיבה ניסה להפוך לאחד מכוחות ההצלה הוא חשב כיצד לחלץ את החתן הנסיך מבין ההריסות ואיך ניתן לפנות מעט משברי הזכוכיות הפוצעים את הנכבדים המוטלים על הרצפה.

לפתע ניגש אליו אחד המלצרים משך בשולי חליפתו וניסה לצוד את תשומת לבו כשהצליח שאל בנחמדות תגיד זה אתה שביקשת קודם מקום לשבת? מצאתי לך מקום אמר בחיוך וניסה למשוך את האורח למקום שמצא עבורו.

האורח הביט בו במבט של פליאה ורחמים מעורבים הנטרפה עליך דעתך? המקום שלי מעניין אותי עכשיו? המקום שלי עניין אותי פעם לפני קריסת הבמה עכשיו כשהזירה מדממת במת הכבוד הפכה לעיי חורבות המלך מוטל פצוע ובני משפחתו מתהלכים כאובים נראה לך שעוד מעניין אותי המקום שלי באירוע הזה? אני מנסה לחשוב איך אני מחלץ את המלך איך אני מטיב את מצבו ואתה מבלבל את המוח בשאלות על מקומי? שאל בכעס.

הרה"ק מזלאטשוב זצוקללה"ה הרים עיניים מאירות לבן שיחו ואמר: בוודאי חשוב שהבית יהיה בית נאה המרחיב דעתו של אדם ומסייע למנוחת הנפש אבל אני יכול לעסוק בבית ובצורתו רק בימי שגרה עכשיו אבא שלי המלך גולה וכאוב הוא נודד אין לו בית ביתו הפך למאכלת אש בידי זדים.

ומאז הוא מסתובב בגלות אין לו מקום הוא לא מוצא לעצמו משכן כי הוא מחכה לי לנו אז עכשיו כשאבא סובל וגולה בגללי שאני אהיה עסוק עם הבית שלי? הרי הזירה מדממת העולם מלא בצרות ובעיות ואבא רואה בצרותינו כואב את כאבינו חפץ ורוצה להושיע אותנו אך הוא גולה ונסתר ולא יכול להושיע עכשיו שאהיה עסוק עם עצמי עם הבית שלי? זה נשמע לך הגיוני?

כל יום כל היום אני עסוק בלנסות לשפר את המצב להציל מה שאפשר כל יום כל היום אני עסוק בלנסות לשפר את המצב להציל מה שאפשר אני מתפלל לגאולה משפר את מידותיי עוסק בתורה מתוך הדחק הכל כדי לגרום לאבא שלי כמה רגעי נחת בתוך גלותו כדי לקרב ולהחיש את גאולתו גאולתנו הבית חשוב לי אך אבא חשוב שבעתיים.

סידור הגר"א - מתוך ההלל

"מְקִימֵי מַעֲפָרְךָ דֵּל מְאַשְׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן" - פִּירוּשׁ דֵּל שְׁאִין לוֹ כְּלוּם וְאֲבִיוֹן הוּא הַתָּאב לְכָל דְּבַר, וְאִין לוֹ כְּאוֹת נַפְשׁוֹ, וְהוּא נִגְדַּ מִי שְׁהוּא עֲרוּם מִן הַמְצוּוֹת, וּמְאַשְׁפוֹת הוּא מִי שְׁמִשׁוּקָן בְּעִבְרִוֹת וְתָאב לְהַסְתַּלַּק וְלַעֲלוֹת מֵהֵן וּבֹכָה וּמִתְחַרֵּט עֲלֵיהֶן ה' יִתְבַּרְךָ יָרִים אוֹתוֹ לְהוֹשִׁיבּוֹ עִם נְדִיבִים הֵם הָאֲבוֹת עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ הֵם הַנְּבִיאִים.

